

Karel Mach, Zdeněk Dvořák, Jana Boršiová, Anna Vaníková, Jiří Vaník: Radovesická výsypka. Dílo člověka a přírody

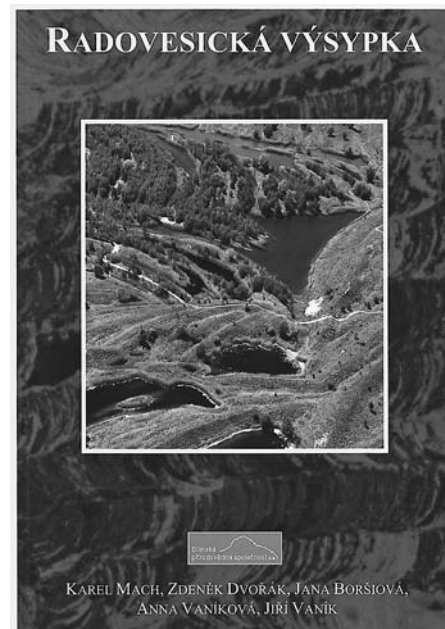
Nejlepší výukovou aktivitou, kterou jsme jako studenti geobotaniky (ekologie rostlin) v 80. letech minulého století absolvovali, byly terénní exkurze. Jeli jsme do nějakých krásných koutů přírody v rámci Československa, kde jsme se mohli naučit nové rostlinné druhy a rostlinná společenstva. Přesto jedním z největších (a nejmíc „punk and funky“) zážitků byla exkurze do severních Čech, krajiny hodně intenzivně ovlivněné člověkem, s barevnými výpary, pěnou v řekách, bezednými dírami povrchových dolů a hlavně – výsypkami.

Výsypka je deponie, na níž je nasypán odstraněný materiál nadloží při těžbě uhlí. Povrchové doly jsou velké, tedy i výsypky mají rozlohu v kilometrech čtverečních. V severních Čechách jsou tvořeny miocenními jíly – nezpevněnými břidlicemi, jež se snadno rozpadají a jsou málo propustné pro vodu. Brzy po nasypání se na nich začínou objevovat rostliny vzešlé ze semen zanesených větrem nebo živočichy a rozvíjí se sukcese, kterou občas přeruší snaha výsypky rekultivovat – vše, co přišlo samo, je zničeno a jen žádané je zaseto nebo zasazeno. Zatímco spontánní sukcese vede k neuspořádaným lesíkům a tůmům kopírujícím terénní nerovnosti vzniklé vršením výsypky velkostrojem ve formě střídajících

cích se hřebínků a prohlubní, rekultivace terén zarovná a připraví (nejčastěji) na zemědělské nebo lesnické využití.

Výsypky po těžbě hnědého uhlí v severních Čechách jsou nejen velkou laboratoří rostlinné sukcese, kterou přírodovědci využívají ke studiu jejích zákonitostí i praktických otázek spojených s technickými a biologickými rekultivacemi, představují také unikátní stanoviště chudé na živiny a neobydlené lidmi, které se stalo útočištěm pro mnoho vzácných rostlin a živočichů. Z hlediska geologického jde o sedimentární útvary, které člověk za pomoci strojů navrhl a musel přitom vyřešit problémy, o něž se v historii Země starají spíše příroda a čas, jako je vodní eroze. Výsypky mají ale i sociální rozměr, táhnoucí se obvykle přes několik vesnic, které jimi byly zasypány a jejichž obyvatelé byli přestěhováni.

Všechny tyto aspekty najdeme v recenzované knize. Autoři popisují, proč výsypky vznikají, představují geologickou a lidskou historii na místech Radovesické výsypky, vesnice, které musely uvolnit místo, i historii jejího vršení a problémů, které při tom vznikly. Poté se zaměřují na sukcese a rekultivace, zajímavé živočichy, jezírka, tůně i nádrže. Vše je doprovázeno množstvím fotografií a zakončeno pozvám

ním k návštěvě této lokality. Stačí se vydat po modře značené turistické trase z Bíliny do Kostomlat pod Milešovkou. Na místě, kde cesta protíná hranice bývalých obcí zbouraných koncem 60. let a zasypávaných výsypkou, jsou značky ukazující začátek a konec obcí Radovesice, Dřínek, Lyskovice a Chotovenka. Jeden balvan označuje místo, kde stále stojí, byť zasypáno jílem, torzo radovesického kostela. Tady je příhodné se zastavit a zamyslet se nad tím velkým dílem člověka a přírody.

**Bílinská přírodovědná společnost, z. s.,
Bílina 2022, 142 str.
Doporučená cena 70 Kč. Knihu je možné
objednat na www.icbilina.cz.**

Michal Bíl, Tomáš Bartonička: Zvířata na silnicích

Knihu je věnována především střetům dopravních prostředků s volně žijícími živočichy a dané téma autoři prezentují z celosvětového hlediska i z pohledu naší republiky jako komplexní mnohovrstevnou problematiku, kdy se vzájemně ovlivňují lidská společnost a její potřeby s potřebami volně žijících živočichů. Autoři jsou biolog se zkušenostmi ve vyhodnocování vlivu silnic na biotu T. Bartonička z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity a geograf M. Bíl z Centra dopravního výzkumu. Knihu je vhodné doplněna 75 většinou barevnými fotografiemi a 15 mapami a grafy.

Autoři se nejprve věnují kořenům konfliktu mezi volně žijícími živočichy a lidskou společností, dokládají, proč k němu dochází, a prezentují většinu jeho současných podob. Zahušťující se dopravní síť a počet dopravních prostředků a jejich frekvence na vozovkách jsou bezesporu

rozhodujícími faktory, které zvyšují počet konfliktů. Liniová dopravní infrastruktura může sloužit i k snadnějšímu šíření druhů do nových areálů, konkrétně jsou zmíněny travnaté pásy podél silnic, jež poskytují vhodné prostředí např. pro invazní šíření jihoamerického „ohnivého“ mravence *Solenopsis invicta* v Severní Americe nebo Austrálii.

Dopravní infrastruktura je popsána jako významný faktor způsobující také rozpad areálů volně žijících zvířat, s upozorněním na hlavní důsledky, které tato fragmentace má. Pro úplnost autoři zahrnují střety s živočichy i na železnicích (četné srážky s kopytníky), v lodní dopravě (konflikty s kytovci), okrajově je zmíněna i letecká doprava a s tím související nebezpečné kolize s letícími ptáky.

V další části knihy jsou uvedeny odhady počtu střetů s volně žijícími živočichy a příčiny, které nám neumožňují získat

přesná čísla silniční mortality živočichů. Opomenuty nezůstávají ani dopady na lidské zdraví a materiální škody vznikající při dopravních nehodách. Přehledně jsou uvedeny důvody, proč vlastně k těmto střetům dochází, zmíněn i rozličný osud